

DE WASBEERHOND

Succesvolle opportunist IN OPMARS

De wasbeerhond wordt in ons land tot op heden zelden waargenomen, omdat de soort zeer schuw en net als de wasbeer overwegend nachtactief is. In Duitsland is het dier de afgelopen jaren sterk in aantal toegenomen.

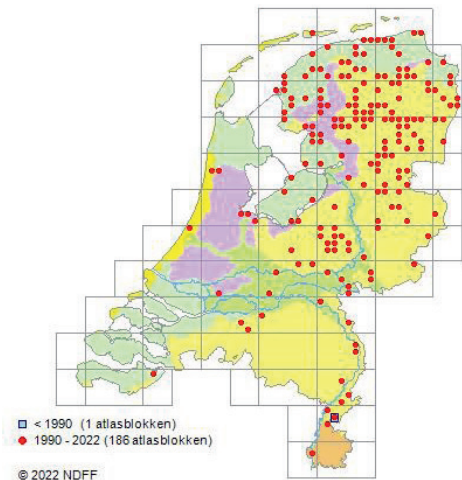
BRON MARDERHUND, FLEXIBLER VAGABUND
DOOR DR. CHRISTIAN HOLM, JÄGER NR. 5/2020
VERTALING KOOS BOER
FOTO'S MICHAEL MIGOS

Zo werden er in het seizoen 2019/2020 ruim 33.000 wasbeerhonden in Duitsland geschoten, 15 % meer dan het jaar daarvoor. Vastgesteld is inmiddels dat hij in opmars is richting het zuiden en westen zodat de verwachting is dat hij op termijn in grotere aantallen onze landsgrens passeert. Dit laatste werpt een aantal vragen op. Hoe snel vermeerdert hij zich? Welk effect heeft dit op andere wildsoorten, vooral op de bodembroeders? Dragen ze ziekten over, die eventueel ook voor de mens gevaarlijk kunnen zijn? En vanuit ecologisch oogpunt: hoe komt het dat ze zo succesvol zijn?

PELS
De aanwezigheid van wasbeerhonden in grote delen van Europa is te danken aan een grootschalige uitzetactie van deze dieren in het westen van Rusland. Vanaf 1930 tot het midden van de jaren vijftig werden meer dan 9000 wasbeerhonden bewust uitgezet om de vrije wildbaan van een waardevolle pelsdrager te voorzien. De warme vacht zou, zo dacht men, goede diensten kunnen bewijzen als uitrusting van het Sovjetleger. De betekenis als bontlevancier bleef ook elders niet onopgemerkt. Onder diverse benamingen werden vanaf 1950 meer dan een half miljoen vellen verhandeld en verwerkt, waarbij er ongeveer 50.000 uit de vrije wildbaan van Rusland kwamen. Omdat wasbeerhonden zeer gemakkelijk in gevangenschap te houden zijn, komt het merendeel van de bontwaren van pelsdierhouders. Deze zijn vooral gevestigd in Scandinavië van waaruit in 2010 80.000 vachten kwamen.

Jonge wasbeerhonden: de grote worpen vormen een belangrijke verklaring voor het succes van de wasbeerhond

Verspreidingskaart wasbeerhond

VERSPREIDING

Zoals bij andere diersoorten kwam het ook tot uitbraken uit de pelsdierhouderijen, waardoor de verspreiding van de wasbeerhond verder toenam. Deze vond grofweg plaats van noordoost naar zuidwest. In Finland zag men de eerste exemplaren in het midden van de jaren dertig. Zweden volgde tien jaar later en in de jaren vijftig bereikten ze Polen en Roemenië. In 1962 werd hij voor het eerst in Duitsland opgemerkt. Momenteel heeft de wasbeerhond de grenzen van Nederland,

De kolonisatie van nieuwe leefgebieden is opmerkelijk, aangezien deze al verregaand bezet waren door andere predatoren

België, Frankrijk en de Alpenlanden bereikt en deze incidenteel overschreden. Het huidige afschotcijfer in Duitsland bedraagt jaarlijks rond de 30.000 stuks. In het verleden hebben ziekten als schurft en de hondenziekte (ziekte van Carré) de stand een behoorlijke knauw gegeven. Desondanks is de kolonisatie van nieuwe leefgebieden opmerkelijk, aangezien deze al verregaand bezet waren door predatoren zoals das, vos, bunzing en marter en elders door wolf, veelvraat, beer en lynx. Wasbeerhonden beschikken dus over eigenschappen die hun in de strijd om het bestaan met de inheemse roofdieren goede kansen bieden.

De wasbeerhond behoort tot de familie der hondachtigen en zijn naaste verwant is de vos

WINTERRUST

Hoewel de wasbeerhond tot de familie der hondachtigen behoort en zijn naaste verwant de vos is, vertoont hij opvallende kenmerken die bij de andere hondachtigen niet voorkomen. Dit betreft anatomische verschillen, waarbij een relatief zwak gebit en een zwak spierstelsel opvallen, hetgeen erin resulteert dat hij geen behendige of snelle jager is. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de wijze waarop hij voedsel zoekt en zijn voedselkeuze. Bijzonder ongewoon voor hondachtigen is zijn vermogen tot winterrust. Onderzoek in Finland toonde aan dat wasbeerhonden bij temperaturen lager dan -10 °C of sneeuwhoogten van meer dan 35 centimeter hun bouw niet meer verlieten en een soort winterrust hielden. In Duitsland en elders is dit gedrag niet waargenomen door het ontbreken van strenge winterse omstandigheden. Hier zijn de wasbeerhonden dus doorlopend actief, maar deze opmerkelijke

eigenschap heeft het de wasbeerhonden wel mogelijk gemaakt om ook in gebieden met strenge winters voet aan de grond te krijgen.

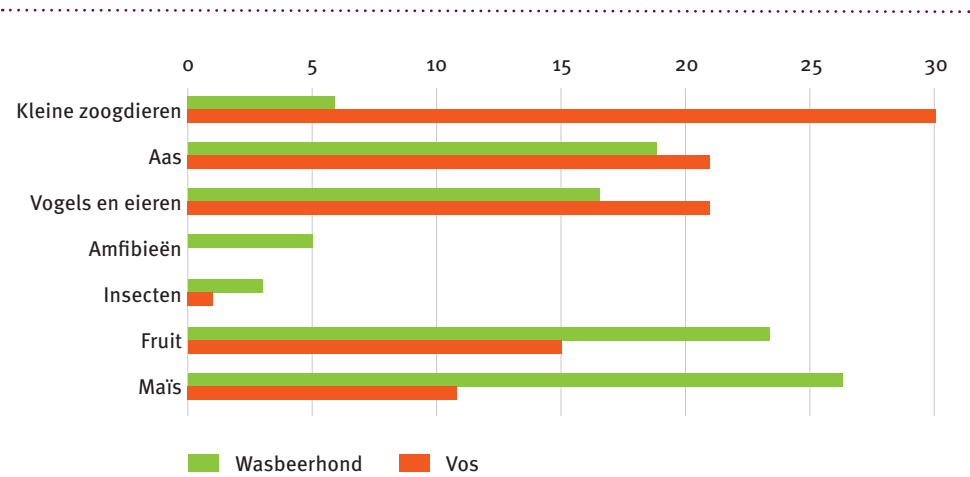
MONOGAAM

Een andere opvallende eigenschap van de wasbeerhond is zijn monogamie. Jagers in gebieden waar hij voorkomt weten uit de praktijk: een wasbeerhond komt zelden alleen. Onderzoek met gezenderde exemplaren heeft aangetoond dat een paartje gedurende het gehele jaar dicht bij elkaar blijft. Zowel bij de zoektochten naar voedsel als tijdens rustperiodes. Slechts tijdens het opgroeien van de jongen gaan ze vaker uit elkaar als het vrouwtje op zoek naar voedsel de bouw verlaat en het mannetje de jongen beschermt en verwarmt. Dit heeft het grote voordeel dat het vrouwtje door een regelmatige voedselopname meer melk kan produceren.

AANWAS EN STERFTE

Het gemeenschappelijk opvoeden van de jongen is een ander sterk punt van de wasbeerhond, daarnaast zijn ze met tien maanden al geslachtsrijp. De ranstijd vindt in

Wasberen (foto boven) hebben in tegenstelling tot wasbeerhonden een doorlopend gezichtsmasker

Deze grafiek toont de resultaten van een onderzoek naar de voedselopname van wasbeerhonden, die is vergeleken met die van de vos. In plaats van muizen staan bij de wasbeerhond meer amfibieën en vegetarisch voedsel op het menu

In de herfst is de wasbeerhond zeer actief op zoek naar voedsel om een vetreserve op te bouwen

Maar niet alleen insecten, amfibieën en wormen staan op het menu, ook worden in de herfst grote hoeveelheden vruchten verorberd. Dit is de tijd waarin hij zeer actief op zoek naar voedsel is om een aanzienlijke vetreserve, tot een kwart van zijn lichaamsgewicht, aan te leggen. Tijdens de winter versmaadt hij ook geen aas en evenmin de maïs die als lokvoer voor de zwijnen dient.

Wasbeerhonden eten alles wat ze te pakken kunnen krijgen

Zijn manier van voedsel zoeken lijkt dus meer op die van de das dan van de vos. Een echte opportunist wat zeker beslissend is voor zijn succesverhaal.

PREDATIE

Wat is het effect van de wasbeerhond op het kleinwild en met name de bodembroeders? De wasbeerhond beweegt zich tijdens zijn voedseltochten langzaam door de dekking, bij voorkeur in de nabijheid van waterlopen en kan zo de eieren en jongen van bodembroeders buitmaken, maar zelden de broedende vogel. Vooral de legsels van watervogels worden gepredeerd. Uit de verschillende maagonderzoeken blijkt dat het aandeel eieren, jonge- en oude vogels (aas?) sterk varieert. Het merendeel van de wildbiologen beschouwt de wasbeerhond als een relatief klein gevaar voor het kleinwild, met uitzondering van eenden.

TOLERANT

Zoals vermeld is de lichamelijke gesteldheid van de wasbeerhond niet die van een topsporter. Vanwege zijn relatieve zwaarlijvigheid en korte, dunne poten is hij geen sprinter. Dat heeft natuurlijk zijn weerslag op zijn bekwaamheid als jager, maar ook op zijn vermogen om te kunnen vluchten.

De lichamelijke gesteldheid van de wasbeerhond is niet die van een topsporter

Daarom hebben wildbiologen het vermoeden dat de wasbeerhond zich meer in de dekking ophoudt dan de vos. Kortom, een wasbeerhond gaat ieder conflict uit de weg, overigens ook met zijn eigen soortgenoten. Een paartje leeft het hele jaar door in een leefgebied van 200 tot 500 hectare en tolereert daarin ook andere paartjes, zolang het niet om de kraamkamer gaat. De gevaarlijkste ontmoetingen hebben wasbeerhonden tijdens de winterperiode, wanneer ze op een dood dier stuiten. Dit is niet alleen voor de wasbeerhond, maar voor alle vleeseters een gelukstreffer en daartoe behoren in zijn leefgebied ook de wolf, beer en lynx. Hier bestaat dus het acute gevaar om door een van deze grote rovers gedood te worden, waarbij deze de wasbeerhond niet opeten maar uitsluitend uitschakelen als voedselconcurrent. Dit leidt ertoe dat na een dergelijke aanval wasbeerhonden zich vaak dood houden om het vege lijf te redden. •

Invasieve exoot

Zo'n 20 jaar geleden werden voor het eerst wasbeerhonden in ons land waargenomen. In 2012 zag men de eerste jonge dieren, waaruit geconcludeerd kon worden dat de soort zich in Nederland had gevestigd. Zes jaar later bleek uit onderzoek dat de verspreiding van de wasbeerhond in Nederland nog steeds minimaal is. De wasbeerhond kan drager zijn van de parasieten *Trichinella spiralis* en *Echinococcus multilocularis* (vossenlintworm), waar ook mensen ziek van kunnen worden. In 2014-2015 zijn negen wasbeerhonden door het RIVM onderzocht: één droeg *Trichinella* bij zich, een ander de vossenlintworm. Heeft u een dode wasbeerhond of wasbeer gevonden? Meld dit op de website van DWHC:

www.dwhc.nl/meldingsformulier
of telefonisch via 030-2537925.

De wasbeerhond is aangewezen als invasieve exoot en staat als zodanig vermeld op de zogenoemde Unielijst die onderdeel is van de EU-exotenverordening. Deze verordening verplicht de Europese lidstaten om in de natuur aanwezige populaties vermeld op de Unielijst op te sporen en te verwijderen. En als dat niet lukt om de populatie zodanig te beheren dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Nederland heeft ervoor gekozen om uitvoering van het Europese exotenbeleid niet op nationaal - maar op provinciaal niveau te regelen. Daarvoor hebben de provincies het instrument van de 'opdracht' tot hun beschikking. Voor wat betreft de bestrijding van de wasbeerhond zie je tussen de provincies veel verschillen. Zo zijn er provincies waarin geen beleid is voor bestrijding van de wasbeerhond, andere hebben dat wel, maar verschillen onderling weer in de uitvoeringsmogelijkheden, zoals de toegestane middelen. De Jagersvereniging pleit dan ook voor landelijke uniformiteit in de bestrijding van exoten, zowel qua beleid als de inzet van middelen.